

שיחות קודש

עלוץ לשבת
ויקהל פקודי

מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

בס"ד

"טבע או נס???"

שפת אמת פרשת החודש תרמ"ז-ח "והנה המהר"ל כתב בהקדמת ספר גבורות ה' לבטל דברי הפילוסופים כי אין מאמינים שיעשה הקב"ה נס לשנות סדר הטבע. והשיב הוא דכמו שיש סדר מיוחד לניסים... ע"ש. ולדעתי נראה עוד כי אדרבה הטבע אינו סדר מיוחד רק לעיני בשר שהם טבעיים. אבל באמת עיקר סדר הוא דרך הניסים והנפלאות שהם מהקב"ה שאינו בדרך הטבע. ומעשה בראשית שברא בו הטבע הוא פסיעה קטנה שיצא מן הסדר".

ישנו ויכוח ידוע שהיה בזמן המהר"ל. הפילוסופים טענו שכל העולם מונהג על פי הטבע ואף הניסים שנעשים חוץ לדרך הטבע כבר הוסדרו בסדר העולם מזמן בריאתו והם חלק בלתי נפרד מסדר העולם, ואין הקב"ה משנה מסדרי הטבע כלום. והמהר"ל ענה להם, כי כשם שיש סדר והנהגה מיוחדת לעולם שנברא על פי דרך הטבע, כמו כן יש סדר והנהגה מיוחדים שהם מונהגים שלא על פי דרך הטבע אלא מעל לטבע. ונבאר מחלוקתם ביתר ביאור:
השפת אמת בביאור המהר"ל מבאר הפוך מדעתם של הפילוסופים. טענת הפילוסופים היא כי הטבע הוא סדר העולם, ומתי שקורה נס זהו משהו שלא כסדר העולם. אך הוא מבאר כי אדרבה הסדר האמיתי הוא הנהגה על טבעית של נסים והשגחה מיוחדת שמשתלשלת מאין סוף ב"ה שאין אנו משיגים אותו כלל, זהו הסדר. הקב"ה שינה מדרך הנהגתו הבלתי מושגת ויצר פה עולם עם הנהגה טבעית כביכול כדי שיוצא מושג של בורא ונברא, אבל האמת היא שכל הטבע הזה הוא הוא שלא כסדר. כי עיקר הסדר האמיתי הוא אורו ית'.

בבית אהרן מבאר בדרך אותו רעיון את המושג שאנו קוראים 'ליל הסדר', ומקשה, הלא ליל הסדר היה זמן השיא של הנסים שנעשו לכלל ישראל [אני ולא מלאך וכו'] וא"כ הוא אמור להיות הפוך מן הסדר טבע הרגיל? ומתריך כי אדרבה בליל הסדר התגלה הסדר האמיתי שהוא הנהגת השי"ת כסדר – מעל לדרך הטבע. והכל תלוי בהסתכלות של האדם. מי שחי מעל לטבע ושם יתנו על השי"ת אזי גם משמים מנהיגים אותו מעל לדרך הטבע. ומי שחי בדרך טבע שהכל צריך להבין והכל צריך ללכת לפי הדרכים שקבע, אזי הוא מונהג שלא כסדר הבריאה ויכול מאוד לקלקל בכך שלא מסתכל בעיני השכל לגלות את ההנהגה הפלאית שהקב"ה מנהיג אותו. ואנו צריכים לחפש בכל הנהגה את הסדר האמיתי שהקב"ה מנהיג אותנו דווקא להיפך ממה שאנו מבינים ואז האדם מתחבר לחיים שמעל לדרך הטבע והקב"ה

פותח לו בכל הקשיים שעובר חרקי אמונה לראות דווקא במצבים קשים כיצד הקב"ה מנהל אותו מתוך רחמים ודואג לו לכל צרכיו.

דבר זה מבאר השפת אמת בפרשת לך לך שם מצוה הקב"ה על אברהם אבינו ללכת כדכתיב 'לך לך מארצך' וגו'... לאן? הקב"ה לא מנחה לו. מדוע? מבאר השפ"א שארץ ישראל היא מעל הטבע, 'ארץ אשר עיני ה'א בה מראשית השנה ועד אחרית שנה'. לא כמו בכל העולם שבדקים סטטיסטית מה יהיה בעוד שנים מספר וכבר יודעים כיצד הכל יתפתח. כי ארץ ישראל מונחה ומושגת באופן מיוחד על פי השי"ת. וממילא כדי לקבל את קדושת ארץ ישראל בהנהגה זו אדם צריך להתבטל לאופן ההנהגה של הארץ על פי רצון השי"ת שהוא למעלה מדרך הטבע ומעבר ליכולת השגתנו. וכל מה שאדם כן משיג זה כדי לתת לו מושג וכלי להכיל את ההנהגה הזו על ידי שאחר שמושיג יבטל את השגתו באמונה שיודע שיש דרך הנהגה נעלה יותר ממה שמביין. ולכן לא גילה הקב"ה לאברהם אבינו ע"ה לאן הוא הולך, כדי שיחיה מיד בתחילה את ההנהגה הזו של מחוץ לדרך הטבע כי רק ע"י כך יוכל לזכות לקדושה הזו של ארץ ישראל שהיא להתחבר להנהגה המופלאה הזו של מעל לדרך הטבע. והליכה זו גרמה כמו כן למסירות נפש בשביל הדורות הבאים שיוכלו להכיל את קדושת א"י כנ"ל.

ישנו מכתב מבעל הפרי הארץ ז"ע, הנקרא בשם 'דאגת הפרנסה' [תשובה כללית. שתי תשובות לפני מכתב כ"ג]. "הנה ידוע שעיקר האדם היא המחשבה ואל מקום אשר תיפול המחשבה שם הוא האדם". הכל הולך אחר המחשבה. הבעש"ט הק' מביא משל לשני אנשים, אחד מתפלל - אך כל הזמן הוא מתכנן את עבודתו שלאחר התפילה, יוצא א"כ שכלל לא נמצא בתפילה כי אם בדרך למקום העבודה שלו. לעומת זאת אדם שיש לו אונס ועסוק בדברים שלפני התפילה אך כל הזמן חושב מתי כבר יוכל להתפנות להתפלל, הרי הוא מונח כל הזמן בתפילה... ובדרך צחות אמרו מדוע אדם מת צף על המים ואדם חי שוקע? משום שאדם מת אין לו מחשבות אז אין מה שמניע אותו, אך אדם חי כל הזמן חושב ולכן שוקע (במחשבות)... א"כ אדם צריך לנצל את המחשבות שלו לכיוונים חיוביים, כפי שאמרו בחב"ד: 'חשוב טוב יהיה טוב', וכן באר פעם ר' אשר ז"ע, כי הסיבה לכך שאדם מקבל ייסורים או פחדים וכדומ' היא רק בגלל המחשבות שלו עצמו, וא"ע הוא עצמו מביא עליו את אותם ייסורים... הארת הכותב: [ואי אפשר שלא להזכיר במאמר המוסגר את הווארט מהרבי זצוק"ל שתמיד שומעים אנו מהרבי שליט"א, 'כי יד על כס י"ה מלחמה לה' בעמלק מדור דור', ואומרת הגמ' כי אין הכסא שלם עד שיהיה השם שלם. וזהו ביאור הפסוק בתהלים 'כי בחר ה' בציון אֶת־ה' למושב לו', אותיות אזה הן א' של הכסא ו ו"ה' של שמו של הקב"ה... ובאר הרבי ז"ל כי שמו של הקב"ה שם הוי"ה מורכב מעבר הוה ועתיד, היה הוה ויהיה. אך מהחצי הראשון אנו מרכיבים רק את העבר והעתיד - היה ויהיה מאותיות י"ה. ומהאותיות האחרונות מרכיבים הוה. ודרכו של היצר הרע היא לבלבל את האדם שלא יהיה את ההוה, וזאת על ידי שמזכיר לו כל הזמן איך נפל בעבר ושידאג על העתיד כיצד יסתדר וכדו'. אך האדם יכול לבטל כל זאת על ידי שיביט אך ורק אל ההוה, ויגלה כיצד כעת ממש ברגע זה הקב"ה מנהיג אותו לטובה ואף אחד לא יכול לעשות לו מאומה. וכך יהיה עוד רגע ועוד רגע, ויהיו כל הייו מסכת של רגעים של התקשרות. וזהו 'כי בחר ה' בציון' - מתי? 'אזה למושב לו', כשנחיה כל הזמן וננצל את ההוה ולא נבזבז אותו על הררורי סרק של עבר ועתיד אזי עי"ז תבוא הגאולה].

זה מה שכותב הפרי הארץ, היכן שמחשבתו של האדם שם הוא, ושם הוא שואב את חיותו!!! אך כאן חובה עלינו להדגיש את נקודת ההשתדלות. כי לכאורה אם הכל תלוי במחשבה אזי אדם יחשוב על פרנסה ולא יעשה כלום ומשם תבוא פרנסתו למעלה מדרך הטבע?? אך כבר ידוע המעשה שמספרים בחב"ד על אותו חסיד שחזר מ'מאמר' של הרבי על עולם האצילות וכלל לא יכלו לדבר עימו בעניני גשמיות, עד שבא אחד הנושים שלו ובקש שיחזיר את ההלואה. אמר לו אותו חסיד: הלא אני כעת דבק בעולם האצילות ואיך יכול אתה להפריע לי אם הלואה גשמית? אך לאחר כמה מלטלות עזות הבין מהר אותו חסיד כי עדיין הוא בעולם העשייה... ממשיך הפרי הארץ: "וכתיב גול על ה' דרכך והוא יעשה הענין הוא שלא יבטח האדם על הסיבה כמאמר חז"ל אין העשירות מן האומנות ואינו מוטל על האדם כי אם לעסוק באיזו סיבה שתהיה על דרך מבוא הברכה על המעשה, אבל פרטות הסיבה אינו צריך שיתן כל מחשבתו לדקדק בה מאד וזהו והוא יעשה הוא ית' יוציא מבח אל הפועל המבוקש. כי דקדוקי עניות הוא כידוע שהפרט נקרא דין והכלל נקרא רחמים. והכל הולך אחר החושב"...

מיסד כאן הפרה"א יסוד גדול בכל תחום החיים, מכיון שאדם נמצא בעולם העשייה, צריך הוא לעשות בפועל השתדלות בכל עניניו אם בפרנסה ואם בשתדלנות זו או אחרת בכל התחומים. אך ההשתדלות היא על דרך העשייה בלבד, ולא מחייב שמשם תגיע פרנסתו או רפואתו, כי אם שיבטח בהנהגת ה' שכבר יוביל אותו למקום הנכון. כלומר חלק העשייה הוא חלק נפרד מחלק ההצלחה והישועה. ודווקא מי שחושב כל הזמן על דרך מסוימת הוא מצמצם את הצלחתו בענין שצריך, משום שזהו נקרא דקדוקי עניות. משא"כ מי שהולך בכללות כלומר שעושה השתדלות כמה שניתן אולם בוטח בה' שהוא יוביל אותו למקום שצריך אז פותח לעצמו דרכי שפע חדשים שהקב"ה מראה לו בחוש הנהגה עליונה. ובהמשך המכתב קובל הפרי הארץ על מספר שנים בהם כתבו לו החסידים מחו"ל על קשיי פרנסתם בעסק הטבק במדינתם וכו' והיה צר לו מאוד על כך, ובשנה שלא כתבו לו כלום על כך ידע שבשנה זו תהיה פרנסתם מובטחת משום שאז נתנו כביכול עוד פתח לשפע ולא דווקא בדקדוקי עניות מהיכן שהם שם כעת. אלא השתדלות לחוד ופרנסה לחוד.

נחזור לביאור השפת אמת. "זע"ז כתיב מגיד דבריו ליעקב שהסדר של הבריאה נמסר לבני ישראל בכח התורה". העולם נברא בעשרה מאמרות, מבאר השפ"א שהמאמרות הן הדרך של סדר העולם למעלה מדרך הטבע כפי שביארנו בתחילת השיעור שלמעלה מדרך הטבע הוא הסדר האמיתי. ועשרת הדיברות שקיבלנו הן הם על פי דרך הטבע כדי שעם ישראל יקיימו את התורה ויגיעו בכל המצבים לחיות כסדר הנהגת הבריאה למעלה מדרך הטבע, וכך יעלו וימשכו את כל הבריאה לסדר הנהגתה המקורי.

"ולכן הגם כי תשרי ר"ה לכלל הבריאה אבל סדר המיוחד לבני ישראל הוא בניסן. כי הטבע היא מוסתרת שלא בסדר... ובני ישראל יכולין למצוא הפתח לסדר הדרכים כפי מה שרצה הקב"ה בבריאת שמים וארץ.

בגמ' הלא מובאת המחלוקת מתי נברא העולם בתשרי או בניסן, מבאר השפ"א כי אמנם ר"ה לעולם הוא בתשרי, אך לפי מה שביארנו מובנת השיטה שבניסן כי כלפי מטרת העולם הוא נברא בניסן אז הוא הסדר המיוחד לבני ישראל לגלות את פנימיות הנהגת העולם, כפי שנתגלה במצרים בחודש ניסן.

מסיים השפת אמת, שלכן גם בשבת קיימת הנהגה זו שלא על פי הסדר ולכן לא ירד מן בשבת, כי הנהגת הטבע אינה בסדר, כלומר מן הוא פרנסה שהוא בגדר טבע. אולם השבת הנהגתה היא מעל לטבע כסדר הבריאה האמיתי. ואמנם אנו יודעים שיש שבת חודש ושנה. ושנה הוא מלשון לחזור ולשנות וכן לשון שינה. ובשל כך נתנו לנו גם את החדשים שהם לשון של התחדשות. וזה מתגלה בשבת פרשת החודש שהוא גם שבת וגם חודש כדי לתת לנו את ההתחדשות בעבודת ה', לפעול ולעשות בעולם העשייה, לחיות כסדר האמיתי שהוא הנהגה מעל לדרך הטבע.

'המשכן והלוחות'

"אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פקד על פי משה עבודת הלוויים ביד איתמר בן אהרן הכהן". וברש"י מבאר מדוע כתבה התורה פעמיים משכן, 'שני פעמים רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבנין על עוונותיהם של ישראל. משכן העדות, עדות לישראל שויתר להם הקב"ה על מעשה העגל, שהרי השרה שכינתו ביניהם'. ולכאורה זו סתירה או שנאמר שהמשכן הינו עדות שויתר הקב"ה על מעשה העגל, או שהוא מזכיר עוונותיהם של ישראל? אבל האמת הוא אינו כן, עצם הדבר שבתי המקדש נחרבו ונתקיימו הנביאים מוכיחה על כך שהשכינה שורה בישראל. וגם בגלותנו.

בארנו בשבוע שעבר מהו משכן העדות? כתוב 'והמלאכה היתה דים לכל המלאכה לעשות אותה והותר', מובא שמשנה רבינו ע"ה שאל את הקב"ה מה לעשות ביתרת הכסף שנשאר, אמר לו הקב"ה שיעשה בזה את משכן העדות. ובילקוט שמעוני מובא, שהיה המשכן מחוץ למחנה בדווקא משכן המיועד לעסוק בתורה, ולהדבק בו בתורה.

ומכאן שאין די בעבודת ביהמ"ק ובתפילה אלא יש לקבוע שיעורי תורה בבתי המדרש לקהילה. בספר מעיין בית השואבה מבאר מה ההבדל בין ביהמ"ק לבין ביהמ"ד. כי בביהמ"ק יכלו להקריב קורבנות רק בזמנים מסוימים, כגון ביום ולא בלילה, וכמו כן רק הכהנים והלוויים עבדו שם ואין כל אחד אחר יכול להקריב מתי שרוצה. משא"כ את התורה הק' ניתן ללמוד בלי גבול כי הם חיינו ואורך ימינו, וזו אחדות אחת לכולם ועל כן דווקא שם נבנה משכן העדות ממקום של אחדות כללית.

ובעומק העניין מובא בקדושת לוי: 'אלה פקדי המשכן משכן העדות... כי יש שתי בחינות בעבודת הבורא ב"ה, בחינה אחת שאנו רואים ניסים ונפלאותיו שמשנה דברים הטבעיים מזה ניכר שהוא יתברך מושל בכל ועושה בהם כרצונו ומחויבים כל ברואיו לעובדו ביראה. ובחינה הב' כשאנו משיגים גדולתו מצד שהוא הבורא הכל וראויים לעובדו...

מבאר הקדושת לוי ז"ע, שישנה בחינה אחת של אמונה על ידי שיזוד מערכות הטבע ונסים שאדם מתפעל מהם ומגיע להשגה שהקב"ה הוא בורא העולם. ובחינה השניה היא כשאדם חי אמונה בכל פרט ופרט. מה ההבדל בין שתי הגישות? בדרך הראשונה אין אדם מתעורר להכיר בהשי"ת רק ע"י הנס, ובכל פעם הוא צריך נס חדש כדי לעורר אותו שוב, אולם בדרך השניה שאדם חי ומגלה בכל פרט את הנקודה האלוקית הטמונה בה אזי גם הנס אינו חידוש בעיניו מאחר וחי כך כל הזמן ביוזעו שהקב"ה מנהיג העולם. ואמנם שתי הדרכים דרך אחת המה, כפי שאנו רואים שעם ישראל כשהיו במצרים עשה להם הקב"ה ניסים ונפלאות כעשר המכות וכו', כדי להכניסם למהלך של אמונה, ולאחר מכן במתן תורה הגיעו לכזו השגה שבכל פרט ופרט חיו שהקב"ה מנהיג אותם בכל רגע. וכל זאת מפני שברצונו בחר בנו מכל עם... וכן כל אדם תחילה יש לו להתעורר מהנסים שרואה אך צריך להמשיך את המהלך הזה כדי להגיע לבחינה השניה שהיא להכיר ולחיות עם הקב"ה כל הזמן.

'והנה בצאת ישראל ממצרים היו בקטנות השכל והכירו גדולת הבורא רק על ידי נסים ונפלאות, אך במתן תורה בסיני נזדככו חומריותם והכירו גדולת הבורא ב"ה בבחינה הב', מצד שהוא בורא הכל וידעו למפרע שגם הנסים שעשה במצרים ובים אין הפלא מצד נס כי אם שנראה אהבתו לישראל'.

אך כשנפלו בני ישראל בחטא העגל, איבדו את שתי הבחינות. ובשפת אמת ז"ע על פרקי אבות כותב יסוד נפלא. הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עברה. מהי הסתכלות? הסתכלות היא העמקת המחשבה, 'מהות הנפש והשכל שגם כל הידיעה וההשגות וחיות הנפש בא רק כשאדם מבטל את עצמו'. כך ברא הקב"ה בטבע. אם ניקח כדוגמא גרעין קטן, שבתוך הגרעין נמצא כל המהות של העץ והפרי וכל הצמיחה. אך כל זמן שהגרעין לא יבוא לידי ביטול מוחלט היינו הריקבון לא יצמיח שום דבר חדש! וזה הפשט הסתכל בשלשה דברים היינו כל זמן שלא מגיעים לביטול מוחלט להיות תלויים בקב"ה, אי אפשר להגיע לבחינה חדשה. 'ודבר זה צריך הסתכלות הרבה', כלומר שאין זה מספיק שאדם יודע את זה אלא צריך כל פעם מחדש לעבוד על זה להביא את עצמו ע"י מחשבה לביטול, שיחשוב כיצד הקב"ה מנהל אותו בכל פרט, כי מטבע הדברים אדם מרמה את עצמו שהוא בסדר אך האמת היא שכל זמן שהוא לא עובד לבטל את עצמו ממש במחשבתו אינו באמת שם אלא הוא מנותק, ורק מדקלם מילים בלי לחיות אותם. כי את החיות האדם יכול לקבל רק במקום האין שנאמר והחכמה מאין תמצא. מבאר השפ"א שמקום האין הוא מקום החיות הבלעדי ואין עוד מקום אחר שמגיע החיות אלא ממקור האין, 'וזה עיקר ידיעת האדם שצריך לידע שגם הוא עצמו אין, ואף עכשיו אחר שנברא כל מעשיו מקבלים חיות מהאין. ואין לאדם משלו כלום אלא הוא ממש כגרזן ביד החוצב'.

הביאור בשפ"א הוא שכשאדם לא חי עם מקור החיות שלו, אין בו כלל חכמה אלא רק ידע. אך החכמה האמתית היא כשאדם לוקח את המעשים שלו ומגלה בהם את חיותו ית', אז הוא מקיים את המעשים האלו ומקבל מהם חיות. וזהו הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עברה – דע... היינו **עצם הידיעה שאדם עובד בכל דבר לגלות את מקור החיות שיש במעשיו או במצוות שמקיים או בתורה שלומד זה מה שמחיה אותו**. ולכן אמרו חז"ל באבות, 'מי שחכמתו מרובה ממעשיו אין חכמתו מתקיימת'. כי דווקא על ידי ריבוי המעשים – היינו שבכל מעשה הוא עובד להגיע למקור הדבר שזה האין, אז חכמתו מתקיימת, מקבל חיזוק וחיות לעצמו, אך סתם חכמה היא ידע בלבד ללא שום עבודה פנימית. מוסיף השפ"א לבאר כי הידיעה היא נדבקת בעצמות האדם. כי דע הוא לשון של חיבור. וזהו פתחו לי פתח כחודה של מחט ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם. ומהו הפתח של מחט? שכמה שהאדם עובד עבודת ה' יידע שכל מה שמשיג לבסוף אין לו בזה אלא חלק אחד של מחט קטנה... אך כל ההשגה שהשיג היא הפתחו של אולם **שהקב"ה פתח לו ולא הוא**.

נחזור לדברי הקדושת לוי זי"ע, שבחטא העגל איבדו בני ישראל את שתי הבחינות. ועל כן היו צריכים לבנות את המשכן. וכפי שיתבאר להלן. 'ולשון פקודי יתפרש לשון חיסרון מלשון ולא נפקד ממנו איש וזהו הרמז בפסוק אלה פקודי המשכן פירוש חיסרון במשכן שאע"פ שחזר להם בחינות העבודה מצד נפלאותיו מכל מקום הוי בזה חיסרון שאין בזה שלימות העבודה'...

הקשינו לעיל שלכאורה ישנה סתירה ברש"י האם המשכן נבנה לרמז על עוונותיהם של ישראל או לכפר עליהם, אך התירוץ על פי דברי הקדושת לוי זי"ע נפלא מאוד כי הלא כל המטרה של הכרת גדולת ה' דרך הנסים והנפלאות הינה רק פתח כדי להיכנס לדרך שלמה של עבודת ה' בהכרת מציאות השי"ת בכל פרט ופרט על ידי עבודתו וע"י קיום התורה והמצוות, וא"כ כשנבנה המשכן שוב הכירו בני ישראל בהנהגת השי"ת אך היה חסר את עבודתם שלהם שזו התכלית לשמה הגיעו לעולם. ועל כן מצד אחד אמנם חזרו להכרה בה' על ידי נסים ונפלאות אך מצד שני הפסידו שלא באו להכרה זו על ידי עבודתם.

חטא העגל ושבירת הלוחות התמודדות עם החטא!

בפרשת כי תשא מובא שהקב"ה אמר למשה רבינו לך רד כי שחת עמך. משה רבינו לוקח את הלוחות ויורד לעם ישראל, וכשמגיע ורואה את מה שרואה משליך את הלוחות מידי ושובר אותם. ולכאורה הלא הקב"ה כבר אמר לו מה קורה למטה ואין צורך לרדת לאמת כביכול את דברי הקב"ה וא"כ מדוע לא השאיר משה רבינו את הלוחות למעלה אחר שכבר ידע את מה שהולך לראות, ומה השתנה שפתאום נזדעזע כ"כ ששבר את הלוחות?

ישנו מושג בעולם שנקרא 'אמפתיה' כלומר להכיל את השני להקשיב לו ואולי גם להצליח להתחבר אליו. וכבר באר לנו ר' אשר עפ"י דברי הפרי הארץ זי"ע, שכל ישראל קשורים הם ואם אדם רואה את נגעי השני זהו סימן שמראים לו משמים את נגעי עצמו ואילו היה הוא עצמו עומד בניסיון שכזה גם שם לא היה מחזיק מעמד. הטעם הפשוט שהקב"ה ברא בעולם את האמפתיה לזולת הוא מחמת שכל אחד רוצה שהשני יעריך אותו או יכיר בו ועל כן כשאחד משקיע עבור השני לבסוף יקבל גם הוא את חלקו. אך המטרה האמתית של כל זה היא שאדם יגיע מדוגמא זו לקשר בורא, ודוגמא לכך הביא ר' אשר זי"ע את אהבת דוד ויהונתן שהחלה בקשר של אמפתיה ויכלה להיגמר ברגע שהתחילו ניגודי האינטרסים לצוץ מעל גבי השטח. אך שניהם חיו את חברותם בקשר בורא שהקב"ה לא הפגיש ביניהם לחינם, ועל כן בדיוק ברגע שיכול היה להיות קרע עמוק בידידותם השיגו בזכות עבודתם שכעת זו שעת המבחן האמתית שהקב"ה מבקש מהם את ההכנעה אחד לשני כי זו בעצם ההכנעה לרצון הבורא ב"ה.

כשאמר הקב"ה למשה רבינו לך רד כי שחת עמך, ראה בזה משה רבינו הזדמנות פז לתת לעם ישראל את הכיוון הנכון בהתמודדות עם החטא, לא שהחטא יפיל אותם למטה אלא שימנף אותם להכיר בהנהגת הבורא שנותן להם חיות תמידית. כי עד שאדם לא נותן את ההכנעה, גם אם יעסוק כל הזמן בתורה ומצוות לבסוף תאוות הגוף יכריעוהו ויגיע לגאוות ההשגה. משא"כ כשחיים בהכנעה בבחינת אשרי אדם מפחד תמיד, אז ניתן לקבל את ההשפעה הרוחנית באופן ישיר. על כן כשירד משה רבינו עם הלוחות ציפה לראות את עם ישראל שבור ורצוץ על שפגמו בעגל, אך כשראה שהם עדיין שמחים בריקודים ומחולות של איסור היה צריך לעשות מעשה שיזעזע אותם, לחזור לחיות בהכנעה ובהכרת הבורא ב"ה.

כיצד בונים את המשכן???

שפת אמת [ויקהל תרל"ז] "בפסוק מרבים העם להביא... איש ואשה אל יעשו עוד וכו' ויכלא העם מהביא. ביאור העניין עפ"י דברי המדרש תנחומא, וירא משה את כל המלאכה וכו' – מלאכת המשכן אין כתיב רק כל המלאכה הוא מעשה בראשית".

עשיית המשכן – תיקון העולם

המדרש תנחומא מבאר, שבניית המשכן היתה חלק בלתי נפרד מבריאת וקיום העולם. ומביא ראיות לכך מהפסוקים, ואחד מהם הוא הפסוק, 'וירא משה את כל המלאכה', ותמוה מדוע לא כתוב ש'משה ראה את כל מלאכת המשכן?' אלא כדי לרמז שמלאכת הקמת המשכן היתה חלק ההשלמה של בריאת העולם מששת ימי בראשית. ועל כן 'כל המלאכה' היינו על בריאת העולם. ולקמן נראה ראיות נוספות. א"כ כל עבודת המשכן, הקורבנות וכלי המשכן הם חלק מקיום העולם. ואנו נבוא אי"ה לבאר את המהלך של השפ"א מה הקשר בין הדברים.

ראיה נוספת מביא המדרש, כשם שהקב"ה ברך את כל העשייה שעשה כדכתיב, 'וירא ה' את כל אשר עשה והנה טוב מאוד... ויברך אלקים'... כמו כן מצינו בבניית המשכן, 'וירא משה... והוטב בעיניו... ויברך אותם'. ממשיך השפ"א לבאר, 'כדאיתא בזה"ק בכמה דוכתי שהקב"ה ברא העולם בכח התורה והצדיקים מקיימים העולם בכח התורה'. זהו נדבך נוסף מהזה"ק שקיום העולם הוא ע"י הצדיקים שמקיימים את התורה, **וזהו הכח שמקיים את העולם!!!** 'וז"ש וירא משה

שתיקנו כל המלאכה היינו כל הנבראים וכל העשיה ניתקן, וז"ש לעשות אותם – עשיה לשון תיקון כמ"ש וימחר לעשות אותי'. כלומר שלשון עשייה המוזכר בפסוק הוא לשון תיקון, שע"י בניית המשכן ועשיית כליו, נשלמה עשיית – תיקון העולם. בשם הרה"ק מקוברין מבארים את מאמחז"ל 'כל שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו', ולכאורה הלא כ"כ הרבה צדיקים חיו במשך הדורות ובכל זאת לא נבנה ביהמ"ק בימיהם? אך הביאור הוא שלבנות את ביהמ"ק הוא עניין של השגה רוחנית לחיות שהקב"ה מנהיג את הבריאה. וכמו שמובא על הכהן גדול שכשהיה מדליק את המנורה לא היתה חצר בירושלים שלא היתה מאירה ממנה, והביאור כנ"ל על המוחין שקיבלו בדביקות בה' על ידי הדלקת המנורה, השלוח שחיו בה מפני שהיו דבוקים בה', לכל זה זכו ע"י הכה"ג... אמנם היום שלא זכינו להארה הגדולה הזו, יש לנו את האפשרות לחיות כך על ידי המעברים שאנו עוברים, אם רק נשכיל ליתן שם את המחשבה הנכונה, ואת הגילוי שהקב"ה מנווט אותנו נאמנה...

כעת, נראה את כל הנ"ל בדברי השפ"א דבר דבור על אופניו: מבאר השפ"א זי"ע מה הקשר בין בניית המשכן לבריאת העולם, ומדוע המתין הקב"ה עד לכאן והשאיר את העולם לכאורה חסר? 'זנתרחבו שמים וארץ עד שאמר הקב"ה לעולמו די. כמו כן התנדבו בני ישראל עד שנאמר להם די'. לכאורה דברים אלו תמוהים מאוד, הלא הקב"ה הוא בורא העולם, וא"כ מדוע היה צריך לברוא את העולם באופן זה שהעולם ירצה להתרחב יותר ויותר ואז לבסוף יאמר לו די! וכמו כן במשכן שהתחילו העם להביא הרבה מאוד עד שאמר להם משה רבינו די. מה המשמעות העמוקה של זה?

הרצוי והמצוי

שאלה זו בעיקר היא כיום אצל האדם עצמו, כשאין לנו משכן, יש באדם רצוי ומצוי. ולכאורה אם בין כה וכה לא יגיע האדם לרצוי וייאלץ להסתפק במצוי לו, מדוע ברא זאת הקב"ה כך?

כך בונים את המשכן!!!

עוד סתירה אחת בפסוקים שצריך לעמוד עליה, כתיב, 'והמלאכה היתה דים לעשות אותה והותר'. ולכאורה זו סתירה, כי אם היתה המלאכה דיה מהו והותר, ואם הותר מדוע כתבה התורה הק' שהיתה דיה? תירוצים רבים נאמרו על שאלה זו, אמנם התירוץ דלהלן משקף ונותן נופך לדברי השפ"א זי"ע. הקב"ה בכוונה תחילה עשה זאת שמכל דבר יהיה יותר, מהזהב מהכסף וכו'... וזאת שכשיהודי יעבור ליד המשכן תמיד יהיה בליבו תחושה אולי התרומה שנתן היתה מהנותר ולא זכה להשתתף בבניית המשכן... וכך לא יבוא אף יהודי לידי גאווה שהוא בנה את המשכן... **כך בונים את המשכן!** ולפי דברינו שבניית המשכן היתה חלק השלמה של בריאת העולם, על כן דומה ההנהגה של בניית המשכן לבריאת העולם, וכשם שיזע הקב"ה ששמים וארץ מתרחבים עד שיאמר להם די, כך במשכן הרבו העם להביא עד שאמר להם די.

חיסרון העולם – גילוי השי"ת בעולם...

'ולהוסיף ביאור על הנ"ל, דאיתא שהקב"ה הניח מלברוא גופים להרוחות בבין השמשות של שבת. והלא גלוי וידוע לפניו ב"ה שיערב השמש בנתיים, אמנם כך היה רצונו ית' שלא להיות נשלם העולם הזה בשלימות'.
כעת נכנס השפ"א לעומק העניין, ומקשה קושיה דומה כהנ"ל. ביום השישי מובא כשבריאית העולם עמדה לפני סיומה והקב"ה ברא בבין השמשות את הרוחות, בראם ללא הגופים מכיון שכבר שקעה החמה ונכנסה השבת והיו צריכים לשבות. ולכאורה דבר זה תמוה מאוד אף הוא, הלא הקב"ה ידע שיהיה שבת אז מדוע התחיל בכלל לברוא?

הדרשה שגשכה

אמנם בדווקא ברא הקב"ה את העולם בחיסרון, כדי שיידע האדם שתמיד בכל דבר שיעשה הוא מוגבל! והמחשבות הללו שעיצר אותם ומכיר את המוגבלות שלו, שם מתחיל הגילוי האמיתי של הקב"ה בבריאה!!! וכבר סיפרנו על ר' אשר זי"ע שכיבדו אותו לומר דרשה לפני ההורים במסיבת סיום... וכשעלה לדבר שכח כל מה שהכין לומר... לאחר שנים סיפר זאת וביאר, שכשאדם מכין דרשה לדבר הוא עושה זאת מכח המניע אותו להוכיח שיש בו יכולת, וזו יכולת שהקב"ה טבע בו. אך המטרה התכליתית של בריאת העולם היא לגלות את השלימות של הקב"ה ולא את השלימות של האדם, ולכן יש לאדם בכל דבר שעושה, רגע אחד בהעדר של שלימות, כדי שיתעורר דרך שם ליתן את הנקודה של ההכרה האמיתית של בריאת העולם.

איך אפשר לעמוד בחיסרון השלימות?

'וכמו שכתב המהר"ל שהעולם הזה הוא בחסרון השלימות וההשלמה ע"י המשכת כח הבורא ע"י תורה ומצוות'.

כלומר אם אמנם העולם נברא בחסרון שכזה, איך יכול האדם להתמודד שם בחיסרון שמתגלה אצלו, הרי זה בוער בקרבו? מבאר השפ"א ע"י ההכרה הזו שאדם מכיר בהנהגת השי"ת בכח התורה והמצוות שמקיים, כי כל מצוה או לימוד תורה, ממשיך את כוחו של השי"ת לעולם. וזה הפירוש בפסוק 'העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט', שהעשיר הניסיון הוא שיעצור עצמו מלתת יותר מדי אלא כפי רצון השי"ת ואילו לעני היה הניסיון שיתן יותר מכפי יכולת... והנקודה היא כפי שמסיים השפ"א:

'שצריך האדם בכל מעשה לידע כי אין בכוחו באמת להשלים רצון הבורא כראוי, ועל ידי ההכנעה בסוף המעשה לבקש עזר מהשי"ת עי"ז נשלם המעשה ונעשה דבר של קיימא'.

יריית אבן הפינה'

שפת אמת 'ובמדרש פקודי איש אמונות רב ברכות. בא ליישב כי במנין אין הברכה שולט? והתירוץ כתוב ג"כ בזה"ק שכיון שהיה על פי משה היה ברכה במנין ג"כ. והענין כי כל ריבוי הוא למטה כמ"ש בספר הישר כי כל המתקרב להקדושה נתמעט ונעשה אחד, עיין שם שער י"א. אך ע"י אמונה כראוי שפי' אמונה להיות נמשך אחר השורש מקום האחדות אף שהוא במקום הפירוד ממילא נמשך ההארה העליונה גם בתוך המנין והריבוי'...

השפת אמת זי"ע מביא קושיה חזקה מאוד. לשם מה היה צריך למנות את פקודי המשכן הלא ידוע שספירה ומנין הם הפך הברכה, כידוע שאין הברכה שורה אלא בדבר הסמוי מן העין? מבאר השפת אמת יסוד, כל הענין שהמנין גורם לברכה להסתלק היא משום שכשאדם מונה דבר מסוים הוא מרבה אותו וריבוי הוא הפרדה, אמנם תכלית הבריאה היא לאחד את הכל לאחד שהוא הקב"ה, וכן הפרי הארץ לאורך ספרו מחדד תמיד את הנקודה המרכזית שהיא לייחד את כל הבריאה להשי"ת, ולגלות בכל מצב שה' מחיה ומנהיג.

השבוע יחול היא"צ של הרה"ק בעל התפארת שלמה מראדומסק זי"ע. כתוב 'טוב לחסות בה' מבטוח באדם'. מק' התפארת שלמה הלא כתוב 'אשרי הגבר אשר יבטח בה', היינו שאין לבטוח באף אדם זולת השי"ת וא"כ יותר שייך לשון מותר או אסור ומהו טוב? ומתרץ עפ"י המובא בזה"ק על פסוק 'יתרון האור מן החושך' - גם כאן יש לתמוה וכי מי לא יודע את יתרון האור מן החושך ומה הרבותא בזה? אך התשובה היא שאמנם כל אחד יכול לראות מתי שיש אור, אך מהו היתרון של האור, זה אפשר ללמוד - מן החושך, דווקא מתי שאדם בחושך ואז הוא יוצא מאפילה

לאורה אז הוא חש את יתרון האור על החושך. משא"כ אם אדם לא בחושך מיד אומר 'שרגא בטיהרא מאי אהני'... כלומר אור זה הרי הוא כנר בצהרי היום שאיננו מועיל כלל. כמו כן הוא ביאור הפסוק 'טוב לחסות בה' – מתי אדם מגיע להכרה שטוב לחסות לה', מתי שסומך על האדם ורואה שאין לו באמת על מי לסמוך, אזי חוזר ובוטח בה'...

יסוד זה מלמד את האדם לא להישבר ממצבים שעובר, כגון כאן שבוטח באדם ולבסוף מתאכזב, במקום להישבר במצב זה יכול למנף את המעבר הזה ללמוד שטוב לחסות בה' מבטוח באדם ודווקא מתוך זה שבטח באדם וראה שאי אפשר לסמוך עליו, זה מעורר אותו לסמוך על מי שבאמת מנהיג אותו... ובעומק הדברים: אם אדם חי את החיצוניות של המעבר, אז יהיו לו הרבה הסברים כיצד הצליח בעסקיו לדוג'. אך אם חיים פנימיות אז הכל מתקשר למקום אחד, הקב"ה הצליח דרכי!! וזהו 'אשרי שא-ל יעקב בעזרו שברו על ה' אלוקיו'.

כעת יובן שכשאדם רגיל היה מסתכל על המשכן, היה רואה את חיצוניות הדברים וממילא כל שאלה כגון כמה עלה ומה ואיך ושאר פרטים רק מגדילים את החיצוניות וההפרדה ובה לא שורה הברכה. אך משה רבינו שכל הסתכלותו היתה רק לאחד ולייחד את הבריאה לשורשה – השי"ת, הוא זה שיכול למנות ולספור כי אדרבה דווקא ספירתו היא זו שמאחדת את בניית המשכן ומשרה ברכה על כולם. ועליו כתוב – 'טוב עין הוא יבורך', כי על ידי הסתכלות בפנימיות הרעיון של המשכן שהיה מקום שכינה לה'. כלומר – מעבר לכלים והמידות וכל הזהב וכו' עיקר בניית המשכן היתה שלכל אחד יהיה קשר בורא חזק יותר דרך המשכן. וכדי לבאר עניין זה ישנו ביאור נפלא על זה הדרך על דברי דוד המלך ע"ה, 'שיר המעלות לדוד שמחתי באומרים לי בית ה' נלך'. המבואר שם באותו הפרק, שהיו אנשים שהיו באים מדי יום לבדוק האם דוד המלך עדיין בחיים... וזאת משום שכולם ידעו ששלמה בנו צריך לבנות את ביהמ"ק ועד שדוד לא ימות זה לא יקרה... ומה אומר על כך דוד המלך ע"ה: שמחתי! מה השמחה? אלא יש לבאר כי מהות בניין בית המקדש היתה השראת השכינה, ולכן כל אחד ואחד שהיה בא 'לבדוק' האם דוד עודנו בחיים והיה עוד מוסיף ואומר, מתי ימות זקן זה... שמח על כך דוד המלך עד מאוד מכיון שאותם האנשים הזכירו לו כל הזמן את הרעיון של ביהמ"ק, שהקב"ה נותן לו חיים והוא בקשר בורא כל הזמן. כי אמנם ביהמ"ק הוא יפה מאוד ובנוי לתלפיות אך עיקר הרעיון הוא ההתקשרות ואת זה קיבל דוד המלך דרך אותם האנשים, על זה עבד על עצמו ואמר: שמחתי!!!

יתירה מזו זה הפשט 'שמחתי באומרים לי בית ה' נלך' – על ידי שדוד המלך ע"ה עבד על עצמו ולא נכנס לשיברון מאותם האנשים אלא להיפך הוא הִקְיָה את נקודת הקשר שהוא גילה דרכם, זה עצמו היווה מפתח כניסה לבניית ביהמ"ק שלאחמ"כ. כמובא במזמור אחר, 'מזמור שיר חנוכת הבית לדוד' לכאורה איזה חנוכת הבית מדובר הלא לא היה שום חנוכת הבית, ומה לו לדבר על מה שיהיה בימי שלמה? אך התשובה היא נפלאה כדברינו, שהרי כשהגיעו לפתח ביהמ"ק לא נפתחו השערים, להורות להם שכל זמן שיחשבו שיש להם ביהמ"ק ויעשו ממנו מציאות של בניין אזי השערים נשארים סגורים, אך מתי נפתחו כשזכור לדוד עבדך! כי דוד המלך היה הראשון שהקריב את הקרבנות של המעברים של אותם האנשים שציפו כ"כ למותו, קרבנות אלו היוו את יריית אבן הפינה של ביהמ"ק עוד בימי דוד. וכל זה ללמדנו שלא ישכחו שביהמ"ק כמה יפה שהוא וכמה מפואר שרק יהיה, עדיין עיקרו כדי לקיים את הרעיון שבו – ללכת בקשר בורא לפי הנהגת ה'. על כן אמר מזמור שיר חנוכת הבית דייקא זו היא חנוכת הבית לקשר כל מצב לה'. מצב זה מכניס את האדם לא רק לביהמ"ק אלא לפני ולפנים במקום שאינו מן המידה, משום שכשאדם הופך את מה שנראה כמציאות וחי את זה כסיבה מתוך ביטול להשי"ת שינהיג אותו בנפלאותיו, אזי הביטול הזה יכול לשים אותו בכל מצב שלא על פי סדרי הטבע. אינו מן המידה.

עפי"ז יובנו היטב דברי המדרש בהם פותח השפ"א זי"ע: 'איש אמונות רב ברכות' כל מי שהוא נאמן (כמשה רבינו ע"ה) הקב"ה מביא ברכות על ידיו. ומי שאינו נאמן ואץ להעשיר (כקרח), לא ינקה... משה רבינו היה נאמן בכך שחיפש תמיד למצוא את נקודת האמונה בכל מצב. משה רבינו ע"ה מלמדנו לא לברוח ממצבים אלא לחפש במצב הקיים היכן היא נקודת החיזוק שהקב"ה רוצה שאגלה עכשיו. משא"כ מקרח אנו לומדים את ההיפך, חוסר אמונה שגורם לאדם לברוח ממצבים שעובר וגורם לו לנסות 'לרוץ ולהעשיר' במקום לעצור ולעשות חשבון נפש גם אם זה במצבים שאינם נעימים... אדם כזה לבסוף מפסיד את שתי הקצוות, גם את הכסף וגם את קשר הבורא שזימנו לו משמים...

כך משה רבינו ע"ה המשיך את הארת המשכן היא הארת האחדות גם בתוך הפירוד, ועל כן גם נקראת פרשה זו עם פרשת החודש, שגם חודש הוא לשון התחדשות והתחדשות יכולה לבוא רק על ידי המיעוט שקודם לכן.

"מתוך שלא לשמה"

פרי הארץ פרשת ויקהל "פירש"י ז"ל על שהקדים ב'פ' ויקהל אזהרת שבת לצייווי מלאכת המשכן לומר שאינו דוחה את השבת. פתח הרב ב'פ' פיקודי ויביאו את המשכן אל משה... פירש"י שהביאו למשה על שלא היו יכולין להקימו. ופסוק הוקם המשכן פירש"י – מאיליו".

יש להבין מהו כל הענין שה' מצוה לבני ישראל לבנות משכן ואף אחד לא מצליח. לאחר מכן הם מביאים אל משה שיבנה הוא, ואף הוא מנסה, ולבסוף כתוב בפרשה שהוקם המשכן וכפי שמבאר רש"י – מאיליו. וכמו"כ כיצד קשורה השבת לרעיון בנית המשכן? והפרה"א ע"פ דרכו מבאר תחילה בפשטות ולאחמ"כ יותר בעומק עבודת השי"ת בס"ד.

מובא בגמ', "לעולם ילמד אדם שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה". ומנגד ישנה גמ' אחרת שסותרת, ובה כתוב "כל הלומד שלא לשמה נח לו שנתהפכה שליתו על פניו"?

אך בפשטות נראה לומר שכל מי שרוצה להגיע ללימוד תורה לשמה, חייב לעבור קודם את התהליך שקבע הקב"ה לעבור דרך הלא לשמה. ובהמשך יתבאר בעז"ה מדוע זה חייב להיות כך. עכ"פ לבסוף יגיע ללשמה ג"כ. אך הגמ' השניה מדברת במי שמחפש רק את גדלות עצמו דרך התורה ולא את הלימוד לשמה אזי נח לו שנתהפכה וכו'.

"הענין הוא שני מאמרי השי"ס ללמד שלא לשמה שמתוך כך בא לירי לשמה, ומאמר הסותר על הלומד שלא לשמה נוח לו שנתהפכה שליתו על פניו... שהוא מאמר שלמה המלך ע"ה על פרשת פרה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני כי באמונה תליא מילתא וכן מאמר דוד המלך ע"ה השבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך".

לעולם ילמד אדם שלא לשמה, ההגדרה של לשמה היא אמונה. אדם צריך לדעת שכל מה שמושיג ולא דווקא בדברים עמוקים אלא בחיי היום יום, כל השגה שיש לאדם בחייו הפרטיים על האופן בו הקב"ה מנהיג אותנו, היא כלא היתה כלפי הכוונה האמיתית של הבורא בזה. ההנהגה של ה' היא מעבר למה שאנו מסוגלים להשיג, וזו העבודה שה' רוצה מאיתנו שאע"פ שאדם מבין כביכול מהלכים מסוימים בחייו, הם עדיין לא סוף החכמה, והמטרה בכל זה היא להגיע לאמונה שהקב"ה מנהיג אותנו מעל למטבע שנדמה לנו. [והפועל יוצא מזה שהאדם מקבל מזה כח להאמין גם במצבים ש'באמת' אינו מבין כיצד לנהוג]...

שלמה המלך ע"ה מלמד אותנו יסוד זה. "אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני", לא כתיב 'ולא נתחכמתי' אלא והיא רחוקה ממני. משום שכמה שאדם יותר חכם ויותר משיג השגות בתורה צריך לדעת שעדיין רחוק הוא מההבנה האמיתית של הענין. ואפי' שלמה המלך שהיה חכם מכל אדם ואולי דווקא מפני כך, לימד אותנו שכל חכמה יש חכמה למעלה ממנה ולמעלה מחכמה זו היא האמונה שהקב"ה נותן את כל ההשגות, גם מה שמכונה 'לא לשמה'. וזהו 'אמרתי אחכמה' המילה 'אחכמה' היא רומזת למה שלמעלה מהחכמה המוגבלת שלנו, ולכן אמר והיא רחוקה ממני, כי כל כמה שהשיג עוד ועוד, תמיד גילה שיש עוד עומק – והיא רחוקה ממני. א"כ בעת מתברר לנו כי כל מושג שאנו משיגים בשכל הוא הנקרא 'השגה' ותפקיד האדם לבטל את ההשגות שלו ולהגיע לבחינה של 'אמונה', שהוא לדעת כי יש למעלה מההשגה וכשמגיעים לבחינת אמונה שם יש את הביטול של האדם שמקשר אותו עם הבורא... וכן בדוד המלך ע"ה מצינו הנהגה כזו, שאמר "חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך". מבואר במדרש שהיה דוד המלך רוצה לילך בכל יום למקום פלוני ולמקום אלמוני... והיו רגליו מוליכות אותו לבית המדרש. ובהמשך יתבאר עוד.

"חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך, שכבר פי' להיות ידוע שהגוף הוא חומר עכור ואינו מסכים לעשות כהתחייבות השכל כי אם ע"י פיתוי משיגי הגוף, שהם יראת עונש או שכר עוה"ב או נחת רוח ותענוג שמרגיש בעבודתו ואהבתו את ה'. ובאמת אין שום השגה משגת ותופסת הרביקות האמיתי באין סוף בשום שכל כ"ש בהרגשה

ותענוג, ממילא מובן שכל הרגשת היראה או אהבה או תענוג הדביקות והרגשת עניני כל אדם כוזב, כי לא ברעש ה"ח"...

כאן יש כאן תוספת עומק שמבאר לנו הפרה"א. המכסימום של יכולת האדם היא להגיע שלא לשמה. כל זמן שאנו חיים בגוף גשמי אין לנו אפשרות להשיג את הלשמה לא בהבנה ולא בהרגשה. רק העבודה של האדם היא לעשות את המכסימום שכן יכול וזה השלא לשמה, ומכמה סיבות: א. כדי שהגיע עי"ז ללשמה שהוא הביטול של כל העשייה של האדם בהכרה הזו שה' זיכה אותו שהוא עוסק בתורה ומצוות. ב. ללא השלא לשמה לעולם אדם לא יתקדם הלאה, וכמו אצל ילד קטן שצריכים פעמים לפתותו בממתק כדי שיעשה מעשה טוב, כמו"כ אנו זקוקים לפיתויים חומריים שהגוף שלנו דורש כדי להגיע לעבודת ה'.

אך לכאורה אם אין שום אפשרות להשיג את הרעיון של לשמה, יאמר האדם א"כ מה לי למרוח ולעבוד קשה הלא בין כה וכה לא אגיע לשום מקום? אך זוהי טעות, משום שכל העשייה של האדם היא בשביל התכלית, והתכלית היא שבסופו של דבר יגיע להכרה שהקב"ה הוא נותן את הכוחות לכל העשייה, ובלי עשייה לא יהיה לאדם על מה להכניע את עצמו. ועוד, שאמנם כאן בעוה"ז לא שייך להשיג את הלשמה כיון שאנו מגושמים מדי כדי להגיע לדביקות אמיתית, אך אין זה אומר שאין לאדם רגעים של לשמה. כל החידוש של הפרה"א הוא שא"א להרגיש את זה כי כל הרגשה שיש לאדם היא שוב בכחינת פיתויי הגוף, גם אם זו הרגשה רוחנית נעלית מאוד... ואדם צריך לדעת שלשמה זו הגדרה של אמונה, ללא רגשות ולא בר השגה. וממילא כמה שאדם יותר בעשייה בעוה"ז ויותר מבטל את העשייה שלו, הוא יותר ויותר קרוב להגיע ללשמה. ומכיון שאין קיצורי דרך בזה, חייבים לעבור דרך ה'לא לשמה' כדי שתהיה מציאות של השגה שאותה האדם יוכל לבטל לאחר מכן. כי כמה שיותר ביטול, וכמה שיותר הכרה במציאות שרק הקב"ה מוכה אותנו להתנהג כפי שצריך, זה מביא את האדם ליותר דביקות בה'.

ויצא א"כ ג' שלבים בדרך להגיע ללשמה בעוה"ז, וכפי שלמדים אנו מדוד המלך ע"ה וכדלהלן:

"זוהו חשבת דרכי, תחילה חשב דרכי הגוף ופיתוייו ואח"כ ואשיבה רגלי שהיא האמונה הנקרא רגל, אל עדותיך שהוא הלשמה עדות אמת בלי שום עירוב זרות ושקר"...

השלב ראשון הוא פיתוי הגוף הנצרך לעבודת ה'. ב. האמונה להכיר שכל עשיית האדם היא ג"כ מאת ה'. ג. הלשמה. אחר התהליך שעובר האדם בעשייה שלא לשמה וביטול העשייה הזו ע"י הכרת ה', מגיע שלב הלשמה שהוא הדביקות האמיתית.

"זוהו יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חי העוה"ב".
לכאורה קשה כי יש גמ' סותרת לגמ' זו בה כתוב שיפה שעה אחת בעוה"ב מכל חי העולם הזה? אך הפשט הוא שאמנם חי העוה"ב טובים הם ללא שיעור מחיי העוה"ז ואפי' יתנו לאדם את כל תענוגות העוה"ז, לא יצליח להשיג אפי' קמצוץ מהתענוג והחיות של העוה"ב, אך ביצד מגיעים לחיי העוה"ב אם לא ע"י הכנעה שנותנים כאן בעוה"ז... וזה הפי' ששעה אחת בעוה"ז בתשובה ומעש"ט שוה יותר מכל חי עוה"ב, מאחר ושם בעוה"ב לא יהיה לאדם את ההזדמנות לחיות שוב בהכנעה, וכפי שאמרו משמו של החפ"ן חיים זצ"ל, שאדם בעוה"ב יסכים לשלם מליון רובל כדי שיתנו לו את הזכות לתת קופיקה אחת לצדקה... ולכן כמה שאדם יותר נותן כאן בעוה"ז את ימיו לחיות בהכנעה להנהגת השי"ת, כך יותר מכין לעצמו את תענוג דביקות ה'לשמה' בעוה"ב.

לפי המהלך המיוחד הזה כעת ניתן גם להבין את תמיהות הפרי הארץ בתחילת השיעור. כי כל ענין המשכן זהו להגיע ללשמה. המשכן בעצמו הוא הלשמה, ולכן צוו כל בני ישראל לבנות את המשכן, והבניה היא בעצם ההכנעה שבעשייה, לעשות ולפעול פה בעוה"ז, ולאחר מכן להכיר שכל העשייה היא מאת ה'. ובכזו עבודה הדבר המתבקש הוא שלא יכולים לבנות את המשכן, מאחר ואין לנו כל השגה ב'לשמה' וזה רק בחינה של אמונה. לכן כתוב שכל ישראל צוו לבנות משכן אך בסופו של התהליך באו אל משה רבינו ע"ה. כי בחי' זו חייבת לעבור דרך משה רבינו כפי שהתורה מעידה עליו והאיש משה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה. משה רבינו ע"ה הוא בחינת הדעת של כל כלל ישראל והוא היה הדוגמה של ביטול העשייה. ואחרי שהתבטלו אל משה רבינו והוא גם היה בביטול גמור לה', הוקם המשכן כפי שמבאר רש"י – מאיליו!!! כי זהו היסוד של ה'לשמה', ללא השגה ו"ללא מוגע יד אדם"... וכמו"כ מובן מדוע הקדים להזהירם קודם על השבת לפני ענין המשכן, כיון שזה גם ענין השבת, שאדם נמצא בעשייה בכל ששת ימי המעשה, ואחרי זה מגיעה השבת שבה אנו מצווים לשבות ממלאכה ולא לעשות כלום. וכבר ידוע בספרים הקדושים וכן בזהר הק' שבשבת עולים כל ששת ימי המעשה. כל העשייה של האדם עולה בשבת למקומה, משום שאז אדם מצהיר ומכיר שכל העשייה

שלו בששת ימי המעשה עולה למעלה רק בזכות ששבת – כלומר שהגורם לעליה של ששת ימי המעשה הוא ההכרה שהעשייה אינה שלנו אלא הכל מאת השי"ת. וזהו הרעיון שאין מלאכת המשכן דוחה את השבת, כי כמו שבשבת חייבים לעבור תחילה את ששת ימי המעשה כדי שיהיה מזה לבטל, כמו"כ הדרך ללשמה חייבת לעבור דרך הלא לשמה, כי באמת אין אנו מסוגלים ליותר מזה, ומה שיותר מזה ללא השגה וללא הרגשה זהו הלשמה.

חומש רשי

'ויקהל משה את כל עדת ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם', 'ששת ימים תעשה מלאכה וגו', לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת'...

בשם ה'אמרי חיים' זי"ע מבארים את הפסוק 'ויקהל – אלה הדברים אשר צוה ה', הקב"ה מצוה לעשות ויקהל – שיהודים יתאספו בכל שבת ויתעלו יחד... וממשילים לכך משל לאותו יהודי שבא לביתו בערב שבת עייף ורצוף מכל עמל השבוע, והנה סוף מגיעה שבת המלכה והוא מתפלל בחטף ועושה סעודתו במהירות ולאחר מכן עולה על יצועו הרי עייף הוא... בלילה, ירד שלג והלבנה האירה את השלג וסינוור קרני הלבנה חדר בעד חלונו. התעורר האיש ואמר לעצמו: כיצד ישנתי חזק וכבר לא שמתי על ליבי שהאיר היום. קם בזריזות, שוב התפלל ביחידות עשה את סעודתו... חזר לישון, הרי עייף הוא... כשהאיר הבוקר וכעת באמת, התעורר האיש והצטער מאוד, כיצד זה ישן כל כך הרבה עד שהפסיד תפילת מנחה וסעודה שלישית... אך אין זמן למחשבות, הלא יום ראשון כעת ועבודה רבה ממתונה לו. חיש קל התלבש ועלה על עגלתו והחל נוסע ברחובות העיר, אך לפתע מה ראות עיניו? אנשי העירה פוסעים ברגיעות, הולכים הם לתפילת שחרית של שבת קודש... סיים הרבי: אילו היה אותו אדם מתאסף יחד לאסיפת מרעים דבר כזה לבטח לא היה קורה לו.

הגמ' מספרת על ר' עמרם חסידא שהיה לו ניסיון בביתו והחל לצעוק 'נורא בי עמרם נורא בי עמרם' [אש בבית אש בבית]... התאספו אנשים רבים וכך ניצל מהניסיון. בשם הרבי מרופשיץ ישנה עצה נוספת לצעוק 'שבת שבת' וזו סגולה להנצל מניסיונות. אך בעצות אלו ישנה מעלה וחסרון. מצד אחד לצעוק אש זו מעלה משום שמיד אנשים מתאספים, אמנם הביזיון גם הוא גדול מאוד. ומנגד אם צועקים 'שבת' אמנם אין ביזיונות כי אנשים חושבים ודאי שאותו אדם נתקף בפרץ של התעוררות לשבת קודש, אולם גם אף אחד לא מתאסף אם שומע צעקה של 'שבת'... כותבת התורה הק' 'לא תבערו אש בכל מושבותיכם', עדיף שלא להשתמש בעצה של 'אש' משום 'בכל מושבותיכם' – שלא יתאספו אנשים ויראו שאין שום אש וגדול יהיה הביזיון, אלא 'ביום השבת', בזה עדיף יותר להשתמש כדי להנצל מעצת היצר...

בשפת אמת מובא מהלך עצום בפרשה זו. ברש"י מובא 'הקדים להם אזהרת שבת לציווי מלאכת המשכן, לומר שאינו דוחה את השבת'. כותב השפת אמת וז"ל: "כי באמת צריך האדם לידע כי אין לו שום שייכות והשגה בו ית', אכן מצד הבריאה שהשי"ת ברא אותנו מצד זה יש לנו שייכות אליו. ובהצטרפות ב' הידיעות נוכל לעבוד אותו שיתקבל לפניו לרצון עבודתינו. וזה שלום לרחוק ולקרוב פי' מי שיש בו ב' הבחינות שיועד שהוא מרוחק ושאעפ"כ הוא מקורב ושניהם אמת ואין בהם סתירה..."

[השבוע חל היארצייט של ר' אלימלך מליזענסקי זי"ע. נביא ביאור בשמו ועפי"ז בעז"ה נבאר גם מאמר השפת אמת הנ"ל. התורה כותבת במקום אחר, 'וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית... וציוויתי לכם את ברכתי'... כל זה הנאמר בשנת השמיטה אם אדם ישאל מה יאכל הלא אינו עובד בשדה, יידע אל נכון כי יש ברכה מיוחדת שהקב"ה ישפיע לו לשלוש השנים... שואל ר' אלימלך בשם אחיו הר"ר זושא זי"ע, הלא ידוע כמה יש לדקדק בכל מילה ואות הכתובים בתורה הק', וכאן יש לתמוה מדוע כתבה התורה פסוק זה בצורת שאלה ותירוץ, היתה התורה יכולה לכתוב רק וציוויתי ובכך לחסוך את השאלות? ומת' שהקב"ה ברא את האדם ונותן לו כל צרכיו בהרחבה גדולה. וכשאדם מאמין בה' שאכן כך, הוא בעצמו ממשיך לעצמו את השפע כי המחשבה של האדם מקשרת אותו לבורא כל עולמים, וכפי שאמר הבעש"ט הק', היכן שמחשבתו של האדם – שם הוא. אך אם הוא שואל שאלות אזי הוא גורם נתק בינו ובין ה', ואעפ"כ אומרת התורה הק', אפי' אם תשאלו 'מה נאכל' בכל זאת אמשיך לתת לכם פרנסה, 'וציוויתי את ברכתי'...

אך יש להעמיק יותר בדברי הנועם אלימלך. הקב"ה ברא אותנו עם היסוד הזה של 'וכי תאמרו מה נאכל'. זהו טבעו של האדם. מדוע הקב"ה ברא אותנו כך? מבאר ר' אלימלך זי"ע, כי הקב"ה חפץ שאנו נחיה כל הזמן עם החיכוך הזה שאנו שואלים ואז מגיעים לקשר הזה שרק הקב"ה יכול לדאוג לנו. ואם לא כן הרי היינו חיים כמו הנחש ר"ל שיש לו אוכל בכל מקום אך אין לו את הקשר עם רבש"ע. ועל כן בדווקא מדייקת התורה, וכי תאמרו מה נאכל, כשתגיעו להכרה הזו שאתם כל הזמן חוששים כיצד תסתדרו ואז ממילא תגיעו עי"ז להדבק בה', באופן זה תוכלו להוריד את השפע, וציוויתי את ברכתי לכם]...

עפי"ז מבאר השפת אמת, הקב"ה ציוה לעשות את המשכן, והתורה מפרטת בדיוק אלו כלים לעשות, כיצד לבנותם ומה מידותיהם וכו'. אך כתוב במדרש שהמשכן לבסוף נעשה לבד, וא"כ קשה מדוע ציוה ה' לעשות את הבין כה וכה הוא נעשה לבד? אך התירוץ על פי דברינו כי הקב"ה רוצה שנעשה, אך לבסוף נגיע להכרה שגם העשייה שלנו היא ממנו, כדי לחזק את הקשר בין עם ישראל לאביהם שבשמים.

כמו כן זו הסיבה בה נקטה קודם כל התורה הק' באזהרת השבת לפני בניית המשכן, לעורר ג"כ על דבר זה, כי השבת מצד אחד היא יום ששובתים מעשיה, ומנגד כידוע מהספרים הק' 'מינא מתברכין כל שתא יומין' כל השפעת ימות השבוע היא בזכות אי העשיה שבשבת. והטעם לכך הוא משום שכל ימי המעשה האדם עלול להכשל בגניבת הצלחותיו על דרך 'וכי תאמרו מה נאכל' שנובע מחוסר אמונה בה' וטיפוח ה'כחי ועוצם ידי' של האדם, משא"כ בשבת קודש שם אדם לא עושה כלום וכך יכול מיד להשיג שההשפעה היחידה והכי גדולה ונפלאה היא בעת שיש קשר עם הבורא ב"ה. ועל כן קודם כל שבת ואח"כ עם הכרה זו אפשר לגשת ג"כ לבניית המשכן

